

ŞAGİRD NAİLİYYƏTLƏRİNİN MONİTORİNQİ VƏ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

UOT 37.0

Könül Vaqif qızı Mikayılova
Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutunun
Təhsilin nəzəriyyəsi və tarixi şöbəsinin böyük elmi işçisi

ALİ TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ KEYFİYYƏT TƏMİNATININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Кёнюль Вагиф гызы Микаилова
старший научный сотрудник отдела Теории и истории образования
Института Образования Азербайджанской Республики

ОЦЕНИВАНИЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Konul Vagif Mikayilova
senior researcher of the department of Theory and history of education at the
Institute of Education of the Republic of Azerbaijan,

EVALUATION OF QUALITY ASSURANCE IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Xülasə: Məqalədə ali təhsil müəssisələrində daxili keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsi mexanizmlərindən və qiymətləndirmə meyarlarından bəhs edilmişdir. Xarici keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsində iqtisadi, sosial və təbii faktorların nəzərə alınması, eləcə də meta-qiymətləndirmənin hüquqi-normativ baza sənədləri əsasında aparılma mexanizmləri məqalədə öz əksini tapmışdır.

Açar sözlər: *keyfiyyət təminatı, daxili keyfiyyət, xarici keyfiyyət, meta-qiymətləndirmə, meyarlar.*

Резюме: В статье рассматриваются механизмы оценивания внутреннего контроля качества в высших учебных заведениях и критерии оценивания. В статье отражены экономические, социальные и природные факторы при оценивании внешнего обеспечения качества, а также механизмы мета-оценки на основе нормативно-правовых документов.

Ключевые слова: *обеспечение качества, внутреннее качество, внешнее качество, мета-оценивания, критерии*

Summary: The article discusses the mechanisms for assessing internal quality control in higher education institutions and the assessment criteria. The article reflects economic, social and natural factors in the assessment of external quality assurance, as well as the mechanisms of meta-assessment based on regulatory documents.

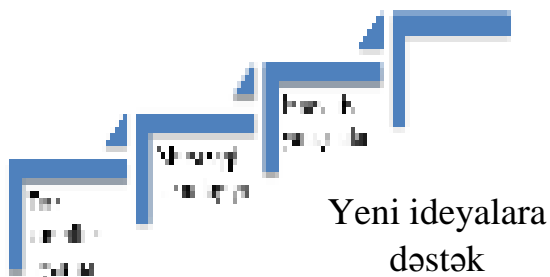
Key words: *quality assurance, internal quality, external quality, meta-assessment, criteria.*

Təhsildə keyfiyyət təminatı keyfiyyət tələblərinin yerinə yetirilməsi ilə bağlı təminatın təmin edilməsidir. “Keyfiyyət təminatı” termini davamlı təkimilləşdirmə çərçivəsində həyata keçirilən bütün fəaliyyətin təsvir olunması və izlənilməsidir. İzlənilən proses və prosedurlar stan-

dartlar və tələblər çərçivəsindən kənara çıxan və aşkarlanan problemləri aradan qaldırmağa xidmət edir. Bu baxımdan da keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsi müəssisələr arasında qarşılıqlı razılaşma əsasında həyata keçirilir.

“Keyfiyyət təminatı” üzrə “Avropa ali təhsil məkanında daimi keyfiyyət təminatı üzrə standartlar və təlimatlar” (ESG) toplusu mövcuddur. Daxili və xarici standartlar toplusu olan ESG Avropa Tələbələr Birliyi (ATB), Ali Təhsil Müəssisələrinin Avropa Assosiasiyası (EURASHE), Avropa Universitetlər Assosiasiyası (EUA) və Ali Təhsildə Keyfiyyət Təminatı üzrə Avropa Assosiasiyası (ENQA) tərəfindən hazırlanmışdır. Bu standartlar və təlimatlar toplusu ali təhsil müəssisələrinə cavabdeh olan nazirliklər tərəfindən 2005-ci ildə təsdiq edilmişdir.

Keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsi ali təhsil müəssisələrinin innovativ və iqtisadi yüksəlişinin, rəqabətədavamlılığının keyfiyyətini artırır. Bu keyfiyyətin təmin olunması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29.12.2019-cu il tarixli fərmanı ilə Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyi (TKTA) yaradılmışdır. Agentlik dövlət orqanları (qurumları) və bələdiyyələrlə, beynəlxalq və qeyri-hökumət təşkilatları, digər hüquqi və fiziki şəxslərlə qarşılıqlı əlaqədə fəaliyyət göstərir və ali təhsil müəssisələrinin fəaliyyətində əsaslı dəyişikliklər tələb edir ki, bu tələblərdə onların regional əməkdaşlıq əlaqələrinin genişləndirilməsinə təkan verir. Təhsil xidmətlərinin keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsində məqsəd aşağıdakı kimidir:

Keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsi iki istiqamətdə aparılır:

- Daxili keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsi
- Xarici keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsi

Daxili keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsi

Daxili keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsi zamanı ali təhsil müəssisələrinin fəaliyyət istiqamətləri - tədqiqat, təlim və tədris arasında əlaqə, milli və strateji yanaşmalar, akade-

mik dürüstlük və azadlıq kimi məsələlər nəzərə alınır. Qiymətləndirmə isə əsasən aşağıdakı sahələri əhatə edir:

Daxili keyfiyyətin qiymətləndirilməsi prosesi müəyyən istiqamət və meyarlar əsasında həyata keçirilir:

1. Proqramların tərtibi və təsdiq olunması prosesi üzrə qiymətləndirmə meyarları:

- institusional strategiyada nəzərdə tutulmuş ümumi proqrama uyğunluğu;
- tələbələrin və digər maraqlı tərəflərin iştirakı;
- xarici təcrübədən və məlumat resurslarından istifadə;
- tələbələrin inkişaf təminatı;
- tələbələrin qiymətləndirilməsi üçün istifadə edilən prosedurların səmərəliliyi;
- dərslərin yükünün uyğunluğu;
- tədris proqramının institusional qaydada formal təsdiqi və s.

2. Təhsil, tədris və qiymətləndirmə prosesləri üzrə qiymətləndirmə meyarları:

- təhsildə yeni və dəyişən təhsil üsullarından istifadə zamanı tələbə ehtiyaclarının nəzərə alınması;
- tədrisin müxtəlif yollarla həyata keçirilməsi;
- müxtəlif pedaqoji metodlardan istifadə;
- tədris metodlarının və pedaqoji metodların daim qiymətləndirilməsi;
- tələbə və müəllim münasibətlərində qarşılıqlı əməkdaşlıq;
- tələbə ehtiyaclarının və şikayətlərinin nəzərə alınması və s.

3. Tələbələrin təhsil alması, tanınması və attestasiyası üzrə qiymətləndirmə meyarları:

- tələbələrə elmi karyera üzrə imkan və şəraitin yaradılması;

- qəbul, tanınma və buraxılış üzrə irəliləyiş;

- tələbələrin digər ali təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlığı və s.

4. Təhsil resursları üzrə qiymətləndirmə meyarları:

- elektron kitabxana;
- tədris vasitələri;
- İT infrastrukturunu və s.

5. Müəllim heyətinin fəaliyyəti üzrə qiymətləndirmə meyarları:

- müəllim heyətinin peşəkar inkişafını təmin edən şərait;

- təhsil və tədqiqat işləri arasında əlaqənin təminatı;

- innovasiyaların tətbiqi və yeni texnologiyalardan istifadə və s.

6. Məlumatların idarə olunması üzrə qiymətləndirmə meyarları:

- qiymətləndirmə göstəriciləri;

- tələbələrin təhsil proqramından məmnunluğu;

- tədris resurslarından istifadə metodları və s.

7. İctimai əməkdaşlıq üzrə qiymətləndirmə meyarları:

- təhsil müəssisəsinin fəaliyyət istiqamətinin ictimailəşdirilməsi;

- təklif etdikləri proqramların, seçim meyarlarının, gözlənilən nəticələrin ictimailəşdirilməsi;

- təhsil, tədris və qiymətləndirmə ilə bağlı ictimaiyyətin məlumatlandırılması;

- keçid balları, tələbələr üçün yaradılan tədris imkanlarının, işlə təmin olunmuş məzunların sayı ilə bağlı ictimaiyyətin məlumatlandırılması və s.

Xarici keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsi

Daxili keyfiyyət təminatı qiymətləndirildikdən sonra xarici keyfiyyət təminatı üçün agentlik tərəfindən ekspert qrupu yaradılır. Xarici keyfiyyət təminatı ali təhsil müəssisəsinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində katalizator rolunu oynayır. Daxili keyfiyyət təminatı nəticəsində əldə olunan qiymətləndirmənin səmərəliliyi, qiymətləndirilir. Daxili qiymətləndirmənin nəticələri bir daha nəzərdən keçirilir və ekspertlər tərəfindən problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində təklif və tövsiyələr ali təhsil

müəssisələrinə təqdim olunur və problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində tövsiyələr hazırlanır və təqdim olunur. Xarici keyfiyyət təminatı ali təhsil müəssisəsində mövcud problemlərin aradan qaldırılmasına bilavasitə nəzarət edir. Daxili keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsindən fərqli olaraq xarici keyfiyyət təminatının qiymətləndirilməsi zamanı aşağıdakı faktorlarda nəzərə alınır:

- iqtisadi şərtlər;
- sosial şərtlər;
- təbii şərtlər.

Meta-qiymətləndirmə

Daxili və xarici keyfiyyət təminatı sisteminin əhəmiyyət kəsb etməsi üçün ali təhsil müəssisələri və ictimaiyyət qiymətləndirmə aparıcı agentliklərə etibar etməlidir. Bunun üçün qiymətləndirmə fəaliyyəti göstərən agentliklərin özlərinin də fəaliyyəti obyektiv və şəffaf, məqsədləri və hədəfləri aydın olmalıdır. Onların fəaliyyətini tənzimləyən hüquqi-normativ baza əsasında müəyyən səlahiyyətlər daşımalı, ali təhsil sistemi, dövlət siyasəti, maraqlı tərəflər və ictimaiyyətlə qarşılıqlı əlaqədə olmalıdır. Eyni zamanda müstəqil fəaliyyətdə olmalı, ali təhsil müəssisələrində keyfiyyət təminatı ilə bağlı yekun nəticələrə cavabdehlik daşımalıdırlar.

Aidiyyəti qurumlar tərəfindən agentliklərində fəaliyyəti qiymətləndirilir. Bu meta-qiymətləndirmədir, yəni qiymətləndirənlərin qiymətləndirilməsi.

Metaqiymətləndirmə zamanı mərkəz, yaxud agentliklərin fəaliyyəti aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

1. Xidmət keyfiyyəti (davranış, ünsiyyət və s.).
2. İşçinin peşəkarlığı (bacarığı, operativliyi və s.).
3. İdarəetmə keyfiyyəti (müəssisənin iş fəaliyyəti, əməkdaşlıq əlaqələri və s.)

Problemin aktuallığı: Təhsildə keyfiyyət təminatı məqsədlilə keyfiyyət tələblərinin yerinə yetirilməsi aktuallıq kəsb edir.

Problemin elmi yeniliyi: Ali təhsil müəssisələrində daxili və xarici keyfiyyət təminatının qiymətləndirmə meyarları yeni yanaşma tərzidir.

Problemin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi: Problemin həlli yolu istiqamətində qiymətləndirmə meyarları praktik əhəmiyyətə və tətbiqə imkan verəcək.

Ədəbiyyat:

1. Avropa ali təhsil məkanında keyfiyyət təminatı üzrə standartlar və təlimatlar (ESG). URL: [esg \(1\) mmm.pdf](#)
2. Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyi. URL: <https://tkta.edu.az/>
3. By Kevin Herrholtz. Extend Your Training Evaluation To Include The Phillips ROI Model. Retrieved from [link]<https://elearningindustry.com/extend-training-evaluation-include-phillips-roi-model> (march 18, 2020)
4. Morgan J.P. ESG - Environmental, Social & Governance Investing Retrieved from [link] <https://yoursri.be/media-new/download/jpm-esg-how-esg-can-enhance-your-portfolio.pdf>
5. Zhou, M., Brown, D. Educational learning theories. Retrieved from [link] [file:/// C:/Users/Konul/ Downloads/ALG%20Educational%20Learning%20Theories.pdf](file:///C:/Users/Konul/Downloads/ALG%20Educational%20Learning%20Theories.pdf) (2017).

E-mail: konulmikayilova@rambler.ru
Rəyçilər: *ped.ü.elm.dok. Z.B. Muradova*
ped.ü.fəls.dok.,dos. N.Ş. Muradova
Redaksiyaya daxil olub: 17.11.2021